

Олег СТАСІВ

к.е.н., доцент, директор,

Наталія КОТЬКО

к.е.н., зав. лабораторії економіки

Інститут сільського господарства Карпатського регіону НААН

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ РИЗИКИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОЇ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ В УМОВАХ ПОШИРЕННЯ COVID-19

По мірі збереження стабільно стрімкої динаміки поширення захворюваності коронавірусною інфекцією COVID-19 у світі та загострення епідеміологічної ситуації в Україні стає дедалі більш очевидною безпрецедентність впливу пандемії на суспільний та економічний розвиток. Адже навіть під час т. зв. Великої депресії та Другої світової війни основна частина економічної діяльності в буквальному розумінні не припинялась, як це відбувається в Китаї, США та країнах Європи сьогодні. При цьому, зокрема, лише за останні три тижні березня понесені макроекономічні та фінансові втрати сягнули розмірів, які було сумарно зафіксовано впродовж трьох річного періоду проявів світової фінансової кризи 2008 р.[1]. З метою кількісної оцінки невизначеності, пов'язаної з пандеміями та епідеміями, починаючи з 1996 року, застосовується Всесвітній індекс невизначеності пандемії (WPIU). Станом на 31 березня цього року обумовлене коронавірусною кризою значення показника є втричі вищим, ніж під час епідемії важкого гострого респіраторного синдрому 2002–2003 років (т. зв. «пташиного грипу») і приблизно в 20 разів більшим за його рівень при спалаху еболи [2].

Для подолання економічних наслідків COVID-19 розвинуті держави світу виділяють значні суми коштів, зокрема: США – 2,2 трлн дол; Великобританія – 350 млрд фунтів стерлінгів; Німеччина - 1,4 трлн євро; Японія – 990 млрд дол; Франція – 345 млрд євро; Польща і Чехія – 40 млрд євро [3]. Істотна їх частина спрямовується на підтримку доходів населення (т. зв. «гелікоптерні гроші» - прями грошові виплати домогосподарствам [1]). В Україні для боротьби з коронавірусною хворобою створено фонд у розмірі 64,7 млрд грн [4].

Закономірно, що результативність боротьби з COVID-19 досягається ціною сповільнення (чи навіть повного припинення) економічної активності, наслідком чого стане зниження доходів населення, загострення ризиків соціально-економічної нестабільності. Оскільки сільське господарство та виробництво продуктів харчування належить до життєво важливих видів економічної діяльності, їх галузі на даний час зазнали відносно меншого впливу запроваджених карантинних заходів. Однак вітчизняна специфіка виробничо-організаційної структури АПВ, стан розвитку сучасної інфраструктури та регіональні особливості соціально-економічного розвитку, зокрема характеру соціально-трудова відносин, містять значний потенціал ризиків, що відчутно даватиметься взнаки як у випадку можливого загострення пандемічної ситуації, так і щодо тривалості необхідного для відновлення періоду часу. До найбільш істотних з них можна віднести такі:

Високий рівень неформальної зайнятості сільського населення, а отже - соціальної вразливості даної категорії до ризиків бідності. Так, із 5,1 млн. працюючого сільського населення 1,9 млн осіб належали (2018 р.) до неформально зайнятих; на умовах вказаної форми зайнятості перебували 66,2 % працівників галузей сільського, лісового та рибного господарства; 12,6% - промисловості; 68,9 % - у будівництві; 23,7 % - в оптовій, роздрібній торгівлі та ремонті транспортних засобів; 24,0 – в тимчасовому розміщенні й організації харчування [розраховано за даними 5, с. 106].

Хиткість перспективи забезпечення національної продовольчої безпеки за окремими видами сільськогосподарської продукції, у виробництві якої домінує неорганізований сегмент. Частка ОСГ у вирощуванні картоплі становить 97% загального обсягу виробництва всіма категоріями господарств, овочів з відкритого ґрунту - 89%; овочів закритого ґрунту - 63%, продовольчих баштанних культур - 90% , плодово-ягідних культур -84%, молока - 80% – , м'яса ВРХ - 75%, м'яса свиней - 59% [6]. За відсутності фінансових і адміністративних ресурсів та технічних засобів для контролю за станом здоров'я дрібних продуцентів та безпечністю продукції, й високої вірогідності перспективи повторних періодичних спалахів захворювання, її вирощування матиме сенс переважно для натурального споживання домогосподарствами.

Відмінності між регіонами щодо стану та характеру розвитку епідеміологічної ситуації. Так, зокрема у областях Карпатського регіону станом на 25 квітня проживало 32,1 % загальнодержавної чисельності громадян із лабораторно підтвердженим діагнозом коронавірусної інфекції COVID-19 [розраховано за даними 7], частка ж населення регіону в загальній середньорічній чисельності населення держави становить 15,2% [розраховано за даними 8]. При середньому в Україні показнику захворюваності з розрахунку на 100 тис. населення – 19 осіб, у Карпатському регіоні його значення на зазначену дату становило 43 особи (у Чернівецькій області 145 осіб), тоді як, зокрема, в Східному та Причорноморському економічних районах – 8 осіб. [7;8]. У той же час, органами виконавчої влади і місцевого самоврядування наразі не напрацьовано підходи і алгоритми вирішення проблем, зокрема і стосовно потреб продовольчого забезпечення, в умовах різного рівня ураженості територій.

Запроваджені внаслідок поширення захворюваності COVID-19 карантинні заходи виявили слабкі ланки як в системі функціонування інфраструктури, організації бізнесу, соціальної сфери, так і в наявному мобілізаційному потенціалі реалізації політики державного управління. Тривалість і результативність постпандемічного відновлення агропродовольчого виробництва та якості сільського розвитку визначатиметься їх здатністю до оперативного переформатування відповідно до новітніх викликів і ризиків.

Список використаних джерел

1. Roubini N. This is what the economic fallout from coronavirus could look like. Режим доступу: <https://www.weforum.org/agenda/2020/04/depression-global-economy-coronavirus/> (дата звернення: 07.04. 2020).
2. Ahir H., Bloom N., and Furceri D. Global Uncertainty Related to Coronavirus at Record High. Режим доступу: <https://blogs.imf.org/2020/04/04/global-uncertainty-related-to-coronavirus-at-record-high/> (дата звернення: 10.04. 2020).
3. International Monetary Fund. Policy responses to COVID-19. <https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/Policy-Responses-to-COVID-19> (дата звернення: 14.04. 2020).
4. Закон України "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2020 рік"" № 553-IX від 13 квітня 2020 року, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/553-20> (дата звернення: 22.04. 2020).
5. Економічна активність населення України 2018: Статистичний збірник. Держ. служба статистики України. Київ, 2019. 205 с.
6. Данкевич В. Як відродити в Україні клас куркулів – справжніх господарів землі? Режим доступу: <https://agropolit.com/blog/324-yak-vidroditi-v-ukrayini-klas-kurkuliv--spravjnih-gospodariv-zemli> (дата звернення: 30.03. 2020).
7. Оперативна інформація про поширення коронавірусної інфекції COVID-19. Режим доступу: <https://moz.gov.ua/article/news/operativna-informacija-pro-poshirennja-koronavirusnoi-infekcii-2019-ncov-> (дата звернення: 25.04. 2020).
8. Чисельність населення (за оцінкою) на 1 січня 2020 року та середня чисельність у 2019 році
Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/ds/kn/kn_u/kn1219_u.html (дата звернення: 25.04. 2020).